• NAUJOS KNYGOS

KAROLĖS PAŽĖRAITĖS ROMANAS "ANAPILIO PAPĖDĖJE

PR. NAUJOKAITIS

Autobiografinių bruožų turįs šiais metais išleistas K. Pažėraitės romanas "Anapilio papėdėje" vaizduoja Lietuvos valstybės atsikūrimo pradžią. Tai 1919-22 metai Suvalkijoje, pilni audrų, pavojų, kovos entuziazmo, idealizmo, aukos dvasios. Savanorių žygiai, gimnazijos suolo pakeitimas naujai supiltu kapu, veržimasis į mokslą nugalint sunkiausias materialines kliūtis — šio laikotarpio pagrindinė spalva.

Romanas sudėtas iš 39 gabalėlių, turinčių antraštes. Ne visi tie gabalėliai vienodai gerai susieti su pagrindine veikalo ašimi. Kaikurių, jei nebūtų, nepasigestume. O taip pat tarp tų gabalėlių pasitaiko ir nežymių spragų. Taigi romanas yra mozaikinis, sudėstytas iš parinktų akmenėlių. Daugumas tų akmenėlių yra šiltų spalvų, traukte traukiančių skaitytoją. Mes mielai keliaujame su pagrindine veikėja Jone Dzūkijos paežeriais, įsiklausome į šilelių ošimą, į bangų šiurenimą, stebime saulėleidžių spalvas, perbėgame mergaitės dienoraščio puslapius, jos nesudėtingos poezijos posmelius. jos nedrąsų dainavimą, jos atsiskleidimą gamtai ir svajonėms.

Romano centre jauna mergaitė — Jonė Vingėlaitė. Jos sunkus kelias į mokslą — daugelio mūsų besikuriančios Lietuvos šviesuolių kelias. Pradėjus mokslus Voroneže, paskui tęsusi kiek Maskvoje, persikelia į Marijampolę. Čia taip pat įsikabinusi gimnazijoje, dar tik 16 metų teturėdama, turi tapti kaimo mokytoja. Kiek susitaupiusi, vėl gr'žta į gimnaziją. Tėvas, buvęs mokytojas ir draudžiamojo laikotarpio laikraščių bendradarbis, jau miręs. Motina po sunkios šiltinės ligos mažai pajėgi ką nors veikti. Jonę ir jos motiną globoja seneliai, šiaip taip besiverčią iš mažo ūkelio Šventežeryje. Tai ir Jonė, vėl tik metus pasimokiusi, turi griebtis tarnybos, kad vyresni du broliai galėtų jos remiami kiek pasimokyti... Tai lyg tankiame miške, kai vienas medelis padeda kitam stiebtis į saulę...

Jonės charakterį autorė atskleidžia su jautriu subtilumu. Tai poetiškos sielos mergaitė, dora idealistė, jautri gamtai ir aplinkai, bet nedrąsi ir uždara, save išsakanti dienoraštyje, poezijos posmuose ir dainose. Tačiau jos puikus balsas dėl nedrąsos į platumas neišeis. Jonė ir meilę slepia giliai širdyje. Gyvena svajonėmis ir kenčia. Jonė turi telepatinę savybę pajusti įvykius, bet taip pat kažkokia joje glūdinti jėga stumia ją į pasyvumą ir net verčia elgtis ne taip, kaip ji nori.

Jonės pamiltasis Tauras taip pat vaizduojamas idealistu, kilniu jaunuoliu, turinčiu nepaprastų gabumų mokslui ir visuomeniniam veikimui. Jis savo pamiltus idealus stengiasi nešti į gyvenimą, tiesiog savo kilnumą spinduliuoja į aplinką. Tačiau ir jo charakteryje yra pasyvumo, magiško ryšio su pasyvia ir kenčiančia Jonės meile. Tauras žūsta nuo piktadario rankos, ir Jonės skausmą autorė sugeba perkelti į aukštesnę plotmę, į Anapilio (amžinosios pilies) papėdę.

Ir antraeiliai veikėjai vaizduojami gyvai, įtikimai. Bene spalvingiausia po Jonės yra senelė. Po šiurkštoka išore, kandžiu liežuviu, kieta valia tvarkant kasdieninius reikalus — retais momentais pajuntame jautrią sielą, mylinčią širdį. Senelis — pasyvus, švelnus. Jo būdo bruožų, atrodo, yra persidavę ir Jonės charektoriui. Atsitiktinės Jonės draugės taip pat apmestos ryškiais brūkšniais. Atskirą epizodą sudaro Prapuntų dvaro žmonės. Kompoziciniu atžvilgiu šis epizodas romanui mažai reikalingas, nes pagrindiniuose Jonės gyvenimo įvykiuose jis beveik neįsijungia. Tačiau savyje jis yra reikšmingas idėjiškai, spalvingas literatiškai. Atsikūrusios Lietuvos gyvenime aplenkėjęs bajorijos luomas, geriau pasakius, jo negausios liekanos, dėl atgyventų išorinio etiketo formų skrupulingo saugojimo darosi juokingas. Bet besikuriąs demokratinis gyvenimas leidžia ir tokiam dvarui pasilikti ir pamažu prisitaikinti prie naujo stiliaus.

Romano pagrindinė veiksmo vieta — Marijampolė, ypač jos gimnazija. Veiksmo vietą papildo didžiųjų Dzūkijos ežerų vaizdai, Šventežerio bažnytkaimio melancholiška idilija, Prapuntų dvaro ir ežero gęstanti romantika. Kai ežerų gamta nuteikia svajingai ir lyriškai, tai Marijampolės gyvenimas pulsuoja kasdienine realybe, dažnai kieta ir negailestinga, su įtempto darbo našta ir nepriteklių rūpesčiais. Aplinkumos tikrumą autorė ryškina net tikromis žmonių pavardėmis. Tiesa, tų žymiųjų žmonių ji nevaizduoja, tik pamini, leidžia veikėjams su jais susitikti, bet ir jų vien parodymas sudaro reikiamą atspalvį Marijampolės kultūriniam fonui. Tai atgimusios Lietuvos žymus kultūrinis centras. Ši tema mūsų grožinėje literatūroje dar mažai liesta. Ir mūsų autorė į šios sietuvos gelmes net nemėgino leistis. Jai rūpėjo idealistinis, mokslus einąs, Lietuvos jaunimas. To jaunimo anometinę dvasią autorė pagavo ir savo personažų veikimu gana ryškiai parodė. Romanas parašytas lengva kalba, vaizdingu sakiniu.

Karolė Pažėraitė, ANAPILIO PAPĖDĖJE, romanas. Išleido Liet. Knygos Klubas Čikagoje, 1971 m. Aplankas dail. Giedrės Vaitienės. Knyga 286 psl., kaina $5.00.

UGNIES ŽIRGAS SUŽVENGĖ

"Mažųjų pasaulis" praturtėjo puikia pasakų knyga.

Dideliam, keturių spalvų viršely, pasakų girios fone piestu stodamas jau žvengia Sonės Tomarienės UGNIES ŽIRGAS.

"Kartą gyveno jaunas ir gražus karalius" atsiveria didelio formato puslapis, "Jis turėjo puikius rūmus..., bet jaunasis karalius buvo nesmagus, jo širdis nerimo..."

— Mielas karaliau, — įsiterpė jo sena auklė. — Jok į užburtąją girią, kur lakioja stebūklų paukštis. Jis tave pamokys, kaip rasti laimę —

Ir taip, su stebuklingu paukščiu, su ugnies žirgu, užburtoj girioj atsiveria pasakų pasaulis. Gi iš puikių rūmų priverstiems pasitraukti karalaičiams — Žibutei ir Lineliui — tas pasakas seka ne kokia geroji senelė, o ilgoj kelionėj sutikti ir pamilti gyvūnai. "Visi mandagiai su tuo sutiko, ir voverė pradėjo savo pasaką" (psl. 43). "Jis dar kartą pažvelgė į vapsvą, bet Tigradryžė tik sučiaupė lūpas, ir voras pradėjo pasakoti" (psl. 67). "— Vėliau, vėliau, — pertraukė pelėda. — Ateis tavo eilė ir papasakosi viską. Dabar tegul pradeda šikšnosparnis" (psl. 32). "— Audra jau seniai praėjo, — pastebėjo šikšnosparnis. — Iš tikrųjų, — sutiko voverė, žvilgterėjusi per langą. — Vaikai, budinkitės! Pelėda pasakos apie karalaičius" (psl. 95)... Ir vapsva, ir taikusis žaltys, ir krupis, ir šikšnosparnis kiaurą naktį seka pasakas, kad užburtoj girioj karalaičiai neužmigtų (tuomet jau daugiau ir nepabustų!). Gyvūnai nori išgelbėti karalaičius, kadangi jie kelionėje pagelbėjo tai vienam, tai kitam jų giminaičiui. Žūtbūtinėj kovoj už laisve Linelis net savo mažu kūneliu užstojo ugnies žirgą nuo piktosios Žaibonės durklo. "Durklas nepataikė žirgui, bet pervėrė karalaičio ranką. Žirgas pasipurtė ir sužvingo taip skardžiai, kad visa giria suošė." Ir pranyko nakties burtai. O paskui... baltasis paukštis ir toliau giedojo laimės ir meilės giesmes — ir gyveno jie laimingai!

UGNIES ŽIRGAS vertingas ne tik savo literatūriniu žavingumu (sklandi taisyklinga kalba, gyvi dialogai, keliais bruožais tiksliai apibūdinti pasakos veikėjai), o ir pedagoginiu, didaktiniu jautrumu. Pasaka čia ne vien tik vaikams "užbovyti" ir ne vien vaizduotei puoselėti. Pasaka, kaip kad garsieji senovės apologai, turi turėti ir savo pamokymą. Graikai visuomet iš pasakos išvesdavo išvadą: "O logos dokei". Lotynai irgi: "Fabula docet..." UGNIES ŽIRGE pasakos moralę atranda patys klausytojai (mat, ir pačioj pasakoj yra klausytojų).

— Ko galėtumėt iš tos pasakos pasimokyti? — vėl paklausė voverė... — O tingėti negražu. Matote, kas tinginiui kurmiui nutiko (psl. 42-43).

— Taigi, — tęsė voras, — iš mano pasakos pamatysite, kad išdidumas yra pavojingas dalykas ir vabalams (psl. 67).

— To jis ir užsitarnavo, — pastebėjo Linelis. — Koks baisus pavyduolis!

— Taip pavydėti—ir dar tikram savo broliui! — stebėjosi voverė. Ir šį kartą nebeklausinėjo savo vaikų, ar suprato pasaką, nes jie miegojo... (psl. 94).

"Jok į užburtąją girią, kur lakioja stebuklų paukštis. Jis tave pamokys, kaip rasti laimę", pasakos pradžioj skamba senosios auklės patarimas.

Pamokyti, kaip rasti laime! Tai daugiau, negu pasakos užduotis. Tačiau,

AMŽINASIS MIESTAS

S. VILKAUJA

Kiekvienas turistas, kuris keliauja po Europą, būtinai aplanko Italiją, o ypačiai Romą. Senoji Roma — amžinasis miestas. Tai miestas, kurio garsas ir galybė skambėjo pasaulyje; tai miestas, kur gladiatoriai, sveikindami Cezarį, ėjo mirti arenose, kur pirmieji krikščionys buvo varomi į cirko aikštės žvėrims sudraskyti, kur patys romėnai šaukė: "Daugiau duonos ir žaidimų!" Tad kiekvieno keliautojo svajonė — bent trumpai sustoti Romoje, parvmoti Tiberio pakrantėje ir pasigrožėti puikia senojo miesto panorama. Ir tikrai, nė vienas Europos miestų neturi tiek senovės pastatų liekanų, šventyklų, kolonų, arkų, imperatorių pergalės vartų, statulų, kiek senoji Roma, kuri savyje gaubia daug didybės ir pergalės, bet drauge ir siaubo. O liepos mėn. viduryje Roma žaliuoja nuo pušų, palmių, kėdrų ir mirtų ir žydi olendrų žiedais. Beveik visuose kiemuose, darželiuose, skveruose pamatai baltų, ružavų, tamsiai raudonų olendrų krūmus, kurių žiedų puokštės, nusvirusios nuo griuvėsių, nuo mūrinių sienų, linguoja viršum praeivių galvų.

Pats vidurvasaris. Atostogų laikas. Romos gatvėse pilna žmonių. Čia sutinki daug prakeliaujančių piligrimų, nes "visi keliai į Romą veda".

Ir mūsų nedidelė lietuvių grupė iš Amerikos š. m. liepos mėn. aplankėme Romą. Aerodrome mus pasitiko mons. A. Jonušas ir visus nuvežė į Villa Lituania, Piazza Asti 25 (Roma). Tai graži ir saugi vieta kiekvienam Romoje apsistoti. Ypač tėvai, kurie leidžia ar dar tik mano leisti savo vaikus važiuoti į Europą, turėtų žinoti šį lietuvių židinį. Teko matyti po 2 ar 3 gimnazijų mokines ar jau studentes (iš Amerikos, Anglijos, Vokietijos), čia apsistojusias ir saugioje vietoje tebegyvenančias. Šia vilą administruoja mūsų lietuviai kunigai, o ekonomas yra pats mons. A. Jonušas. Šitą lietuvių centrą sudaro dvi pilys ir sodelyje visai naujas svečių namas. Viduje viską tvarko vokiečių-brazilų kilmės vienuolės (Šv. Kotrynos), kurios kalba vokiškai, angliškai, itališkai, o net viena jau moka pasakyti: "Graži diena. Šilta." Viduje visur švara, sveikas valgis, o kartais gali gauti net ir lietuviško sūrio. Žinoma, mums buvo labai neįprasta, kai prie kiekvieno valgio gavome gerti vyno daugiau negu vandens.

Taip pat po šios vilos stogu yra kolegija, kurios rektorius yra mons. L. Tulaba. Be to, čia yra Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos centras Romoje. Akademijos pirmininkas yra prof. A. Luima. Čia kiekvieną dieną gali sutikti mons. Kl. Razminą, kuris vadovauja lietuvių k. radio valandėlei Vaticane (Radio Vaticana Programma Lituano, Citta del Vaticano).

Netoli Romos yra įsikūrę marijonai ir saleziečiai. Sal. kun. M. Burba beveik kiekvieną dieną atvažiuodavo ir mus dalimis vežiodavosi į saleziečių ūkį, kur visus pavaišindavo skaniais vaisiais, gira ir t. t.

Įdomiausia Romos vieta pirmoje eilėje buvo Vatikanas, kur aplankėme šv. Petro baziliką, muziejų ir kt. Ypač gilų įspūdį padarė įvairių griuvėsių liekanos, kaip Koliziejus ir kt.

Tačiau įspūdingiausia diena buvo tada, kai mus (tris tūkstančius) keliautojų priėmė ir suteikė savo palaiminimą šv. Tėvas Paulius VI savo vasaros rezidencijoje, kuri yra netoli Romos. Į salę jį įnešė 8 vyrai, apsirengę raudonomis uniformomis. Pats popiežius buvo apsirengęs baltai. Jis laimino ne tik mus susirinkusius, bet ir mūsų šeimas, gimines ir artimuosius, pasilikusius namuose. Popiežius kalbėjo į susirinkusius įvairiomis kalbomis, nes žmonių buvo privažiavusių ne tik iš Europos, bet net ir iš tolimosios Brazilijos.

Paskutinį sekmadienį (liep. 25 d.) aplankėme lietuvių Aušros Vartų koplyčią šv. Petro bazilikos grotose. Atrodo, kad visai be reikalo spaudoje dėl tos koplytėlės buvo keliama tiek daug ginčų. Ji yra nedidelė, labai graži, nes viskas joje dar labai nauja. Vietiniai žmonės sako, kad lankytojai ja domisi ir gėrisi. Pačiame koplyčios centre yra altorius su Aušros Vartų Marijos paveikslu. Tai darbas italijos menininkų, kurie daugiausia naudojo auksą ir sidabrą. Paveikslas papuoštas keturiomis eilėmis gintaro, kuris yra atvežtas iš Lietuvos. Taip pat net ir gintaro apyrankė yra uždėta ant Marijos kairės rankos. Apačioje paveikslo parašyta: "Mater Misericordiae" (gailestingumo motina). Ant altoriaus stovi medžio kryžius ir dvi žvakidės, papuoštos mažais gintarėliais.

Pats koplytėlės vidus įrengtas dail. Jonyno. Čia randame rūpintojėlį, Vilnių, Kražius, Mindaugą, Vytautą, Jogailą, šv. Kazimierą ir kt. Yra net ir Sibiro maldaknygė su parašu: "Marija, gelbėk mus".

Pamaldas koplyčioje mums atnašavo marijonas kun. Rimšelis ir pasakė tai dienai tinkamą pamokslą. Pasibaigus pamaldoms, visi sugiedojome "Marija, Marija..."

Be kitų įdomių dalykų, Romoje vasaros metu yra statomos operos lauke, t. y. po atviru dangumi. Tad mūsų visa ekskursija turėjo progos pamatyti Giuseppe Verdi "Aidą". Tai didingas pastatymas, kuriame dalyvavo 600 statistų, arkliai, kupranugariai ir t. t. Pati scena įrengta tarp griuvėsių, kurių šonai panaudoti dekoracijoms. Visi pagrindiniai artistai buvo italai. Aidą dainavo Luisa Maragliano, o Radamesą— Angelo Mori.

Gaila, kad atostogos taip greitai praplaukė, kaip Romoje Tiberio vanduo. Grįžome namo su viltimi, kad dar kada nors galėsime vėl aplankyti amžinąjį miestą — Romą.

* * * *

Sveikiname Prisikėlimo parapijos Kat. Moterų dr-jos skyrių 15-kos metų jubilėjaus proga. Linkime ir toliau sėkmingai darbuotis visų gerovei!

"Moters" redakcija

* * * *

Žurnalui "Moteris"

Mielos sesės lietuvės kanadietės, vienos lietuvių tautos šaknies dukros, mes susirinkusios 34-tame mūsų Sąjungos Seime reiškiame Jums pagarbą už lietuvėms moterims žurnalo leidimą ir lietuviškos kultūros puoselėjimą. Ačiū ir už mūsų sąjungos organo "Moterų Dirva" pareklamavimą savo žurnalo puslapiuose.

Su meile, ranka rankon eikime už lietuvišką raštą, lietuvišką žodį ir lietuvišką supratimą.

(pasirašė)
Seimo pirmininkė
Nellie E. Sinkavich

Seimo sekretorė
Genovaitė Kaneb

1971. VIII. 16.

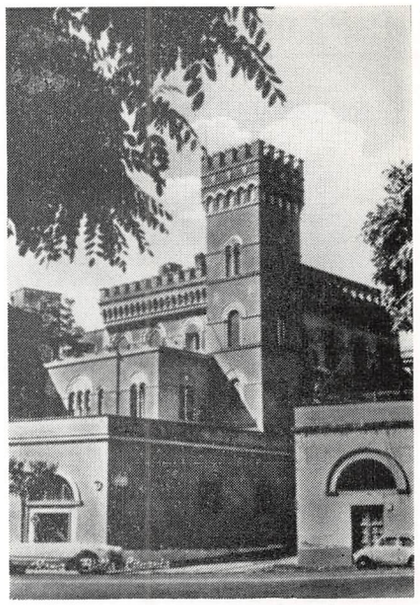

VILLA LITUANIA

---

sakyčiau, S. Tomarienės UGNIES ŽIRGAS pedagoginiai jautraus tėvo-motinos ar auklėtojo rankose labai gali ir prie šio tikslo prisidėti — vaizdžiai ir patraukliu būdu vaikui parodyti, kad reikia bendrauti, tramdyti pavydą, tinginį, išdidumą ir mylėti visus...

Su tuo pačiu Autorės pedagoginiu jautrumu Vincas Aleksandravičius SDB įstengė meniškai apipavidalinti visą veikalą, aiškiai ir švariai atspausdinti tekstą bei reprodukuoti vykusias Danutės Švedienės 4 spalvų iliustracijas: viršelį, kitus pilno puslapio vaizdus bei skyrelių užsklandas.

UGNIES ŽIRGAS — puiki ir tikrai naudinga dovana mažųjų lietuviukų pasauliui!

S. Tomarienė—UGNIES ŽIRGAS, "Mažųjų pasaulio" serijos nr. 6/13. Formatas cm 17,5 x 23 dydžio; psl. 104. Iliustravo Danutė Švedienė. Saleziečių leidinys ir spauda, Roma 1970. Kaina — $4.

Praganius